

11 . Beclean | Județ: Bistrița-Năsăud | Punct: "Băile Figa" | Anul: 2014

Anul: 2014

Cod RAN: 32492.02

Perioade: Preistorie

Epoci: Epoca bronzului

Categorii sit: Industrial

Autori: Dan Lucian Buzea, Anthony F. Harding, Valerii Kavruk, Bogdan Petru Niculică, Călin Dan Ștefan, Maria Magdalena Ștefan, Radu Zăgreanu, (Mateș) Kovacs Adela, Popa Alexandru, Constantin Emil Ursu

Instituții: Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni, Sfântu Gheorghe, University of Exeter, UK, Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni, Sfântu Gheorghe, Muzeul Bucovinei, Suceava, Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud, Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud, Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud, Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni, Sfântu Gheorghe, Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni, Sfântu Gheorghe, Muzeul Bucovinei, Suceava

Raport

Perioada de desfășurare a campaniei: 12.09.2014 - 09.11.2014

Poziția geografică

Situl arheologic Băile Figa este situat pe teritoriul orașului Beclean (jud. Bistrița-Năsăud) – între cartierul Podirei și satul Figa12, în vecinătatea nemijlocită a stațiunii balneare omonime (Pl.

1/1).

Istoricul cercetării

Situl a fost descoperit în anul 1977 și consemnat pentru prima oară în 1988¹³. În perioada 2006-2012, colectivul de cercetare româno-britanic coordonat de Valerii Kavruk și Anthony F. Harding a realizat în cuprinsul sitului și împrejurimi cercetări arheologice sistematice și preventive. Aceste cercetări au descoperit numeroase vestigii ale exploatarei sării, din epoca bronzului, epoca fierului, perioada medievală timpurie și perioada modernă¹⁴.

Obiectivele cercetării

În anul 2014 cercetarea a urmărit următoarele obiective:

- Documentarea vestigiilor din S.XV (sectorul central-sudic al sitului), în scopul elucidării contextului din care provin troacele și scara descoperite anterior (în 1977, 2007, 2008 și 2013) în acel loc;
- Prelevarea probelor de lemn în vederea datării acestora prin metoda dendrocronologică și radiocarbon.

Descrierea cercetărilor din campania 2014.

Inițial, S.XV, a fost deschisă în anul 2008, în imediata apropiere a locului în care în 1977 și 2007, în albia Pârâului Sărat, au fost descoperite două troace (nr. 1 și nr. 4). Cercetările efectuate în 2008 au dezvelit cea mai mare parte a troacei nr. 4 și parțial o scară de lemn, alături de multe alte obiecte. În campania din anul 2013, au fost descoperite alte două troace (nr. 5 și nr. 6) și două structuri din lemn.

Perimetrul S. XV (8 x 4 m) a cuprins albia și malul drept al Pârâului Sărat, practic în zona estică a secțiunii (c. A-C-I/1-2). Malul pârâului în zona cuprinsă de S. XV se înalță deasupra albiei pârâului cu 5 m și prezintă pante accentuate (de cca. 45-60°). Săpăturile efectuate în 2014 au ajuns la adâncimi diferite:

0,4 m de la suprafața terenului în zona albiei Pârâului Sărat și 2,6 m de la suprafața terenului în partea estică (Fig.1/1-2).

Stratigrafia S. XV

Examinarea profilelor stratigrafice a scos în evidență 5 unități stratigrafice majore, după cum urmează, de sus în jos:

- strat vegetal (0-0,2 m);
- sol gălbui mixt format din lut, nisip și pietriș (0,2-0,5/0,8 m);
- lut galben tasat (0,5/0,8-1,2/1,5 m);
- nămol (1,2/1,5-1,8/2 m);

Vestigiile arheologice descoperite în S. XV sunt concentrate aproape exclusiv în stratul de nămol de culoare gri.

Descoperiri

În cuprinsul S. XV a fost cercetată o structură de lemn in situ, o troacă (nr. 7), mai multe elemente izolate de la construcții de lemn, în poziție secundară și artefacte izolate.

Structuri de lemn in situ

Structura 1 (2013-2014)

În partea de E a S. XV, în stratul de nămol a fost descoperită și parțial dezvelită o structură delimitată de un perete cu contur circular, format din nuiiele împletite și pari verticali înfipti în nămol (Fig. 2/1-2). Partea dezvelită a acestei structuri este de formă circulară cu diametru de cca. 1,9 m. În interiorul acestui perimetru, aproximativ în centru, cu cca. 0,7 m mai jos de vârfurile superioare ale parilor gardului exterior, a fost descoperit un alt perete format din nuiiele împletite, cu conturul paralel celui exterior. Peretele interior are suprafața cu diametru de cca. 0,9 m (Fig. 3/2). Cercetarea Structurii 1-XV-2014 nu a fost finalizată.

În scopul conservării, elementele de lemn au fost învelite cu pânză și folie, iar toată Structura a fost acoperită cu nămol.

Elemente izolate de la structuri de lemn, aflate în poziție secundară În vecinătatea imediată a structurii 1 (2013-2014) se aflau numeroși pari și stâlpi, aflați în poziție secundară. În această fază a cercetărilor nu s-a putut stabili raportul dintre aceștia și structura 1. Totodată, în mai multe locuri din S. XV, în stratul de nămol, au fost descoperite mai multe fragmente de pari, scânduri și nuiiele, aflate în poziție secundară (Fig. 3/1).

Troace

În cuprinsul S. XV au fost dezvelite 4 troace (nr. 1 – descoperită încă în 1977 și excavată în 2005; nr. 4 – descoperită în 2007, dezvelită parțial în 2008 și integral în 2013; nr. 5 și nr. 6 – descoperite și dezvelite integral în 2013). Acestea se aflau aproximativ în linie dreaptă ce traversa S. XV pe diagonală – din colțul SV până la cel NE și la distanțe relativ egale între ele. Lângă fiecare troacă se aflau jgheaburi de lemn.

La cca. 0,3 m sud de Structura 1 (2013-2014), gardul circular din lemn, în nămolul sărat, a fost descoperită partea superioară a unei troace din lemn (Troaca nr. 7).

Troaca nr. 7.(Fig. 4/1). A fost descoperită în partea sud a

S. XV, la 2 – 2,5 m est de troaca nr. 4. Se afla în poziție oblic- verticală, cu capătul superior la suprafață și cel inferior aflat în nămol. Corpul troacei a fost confecționat dintr-un trunchi de copac

(fag), având $L = 1,7$ m, $LA = 0,45$ m. Fundul troacei, pe linia sa mediană, a fost perforat cu orificii de formă pătrată (s-au păstrat 10 orificii), în acestea fiind inserate 10 cepuri din lemn perforate axial. Cepurile au capetele superioare de formă relativ circulară a căror lățime depășește lățimea orificiilor în care sunt inserate (Fig. 4/2). Cepurile au secțiunea pătrată (cu dimensiunile egale ale orificiilor în care sunt inserate) până la jumătatea superioară a piciorului.

Capetele inferioare sunt tronconice. În interiorul troacei se aflau cel puțin 3 de nuiiele lungi de cca. 60 – 70 cm. Acestea sunt un fel de „ace” și cuprind nuiiele întregi cu un vârf ascuțit înfășurat cu fire de

câneapă (?). După toate probabilitățile, „acele” au fost folosite pentru închiderea orificiilor axiale ale cepurilor.

Unelte de lemn. În cuprinsul S.XV, în stratul de nămol, fără contexte relevante, au fost descoperite bârne și fragmente de bârne, pari ascuțiți, nuiele, legături din nuiele, jgheaburi și un baros.

Cronologie

În prezent, pentru încadrarea vestigiilor din S.XV sunt disponibile câteva datări obținute prin metode științifice. Astfel, troaca nr. 1, conform datărilor ¹⁴C, efectuate la Laboratorul din Groning, se încadrează în jurul 1000 cal BC; troaca nr. 4, conform datărilor radiocarbon, efectuate la Laboratorul din Oxford, datează din 2699±29 BP.

La acestea se adaugă rezultatele datărilor prin metoda dendrocronologică efectuate de Laboratorul de Dendrocronologie de la Institutul Arheologic German de la Berlin: conform acestora, 3 probe (scânduri de stejar de la Structura 2-XV-2013) datează din anii 995, 996 și 980 a. Chr.

Interpretarea preliminară a rezultatelor cercetărilor efectuate în S.XV

Cercetările din S. XV au scos în evidență un context arheologic relevant în vederea reconstituirii felului în care au fost folosite troacele la exploatarea sării. Pentru prima oară de când au început cercetările de la Băile Figa, în același context au fost descoperite: masivul de sare aflat la adâncime mică, troace și jgheaburi dispuse în lanț, o scară, structuri cu garduri circulare din nuiele împletite, structuri cu garduri sau pereți din scânduri verticale, precum și ciocane de minerit.

Ipoteza conform căreia troacele trebuie să fi funcționat în lanț, precum și că ele au fost folosite la exploatarea sării geme (minerit la mică adâncime), este susținută prin descoperirea în această campanie a unei noi troace (troaca nr. 7), aflată în perfectă stare de conservare.

Structurile aflate în apropierea acestor troace, în cazul în care se va confirma ipoteza utilizării troacelor pentru havarea masivului de sare cu ajutorul jeturilor de apă, puteau fi parte a sistemului de stocare provizorie a sării extrase. Totodată, contextul descoperit nu exclude posibilitatea ca aceste troace să fi fost folosite pentru un proces diferit, și anume pentru ridicarea concentrării slatinei prin transferul succesiv al acesteia dintr-o troacă în alta, caz în care Structura 1-XV-(2013-2014) ar fi putut să

servească pentru acumularea slatinei.

În fiecare zi de lucru s-a efectuat documentarea științifică a descoperirilor arheologice. Toate descoperirile arheologice au fost menționate în Jurnalul de Săpătură și toate artefactele au fost consemnate în Registrul de Șantier. Au fost realizate planuri și profile de cercetare arheologică ale complexelor arheologice descoperite, pe hârtie milimetrică la scara 1: 10 cm și 1: 20 cm. Au

fost efectuate măsurători cu stația totală și nivela topografică pentru corelarea cercetărilor din această campanie cu cele deja efectuate și cu ridicarea topografică a sitului. Măsurătorile

adâncimilor au fost efectuate cu nivela topografică prin raportare la punct fix.

Artefactele (piesele speciale), descoperite au fost numerotate, descrise, marcate pe plan, înregistrate în Jurnalul de Șantier, fotografiate și conservate. În arhiva științifică a MNCR au intrat 4 de planuri de documentare arheologică (scara 1:10 cm), un profil (scara 1:20 cm) și cca. 5,0 GB de fotografii digitale realizate în timpul cercetării arheologice, precum și 1 DVD cu un film realizat pe suport digital (aspecte din timpul săpăturilor arheologice).

Alte activități au fost cele legate de promovarea sitului, prin organizarea evenimentului cultural „Ziua Porților Deschise”. Au fost distribuite pliante de informare și s-a făcut ghidaj la sit de către arheologii MNCR.

La finalul campaniei din acest an, structurile și piesele din lemn preistoric au fost conservate și urmează să fie cercetate în campania din anul 2015.

Situl de la Băile Figa este unul dintre cele mai importante situri arheologice din Europa în care au fost descoperite vestigii preistorice privind exploatarea sării geme.

Note

- 12. Kavruk V., Buzea D. L., Kovács A., Ștefan D., Constantin C., Băile Figa, oraș Beclean, jud. Bistrița-Năsăud, în *Cronica Cercetărilor Arheologice din România*, 2013.
 - 13. I. Chintăuan, I. Russu, Considerații cu privire la utilizarea sării și apelor sărate din nord-estul Transilvaniei, în: *File de Istorie*, 5, Bistrița, 1988. p. 238-277.
 - 14. Harding A. Kavruk V., *Explorations in Salt Archaeology in the Carpathian Zone*, Budapest, Archaeolingua, 2013
-

Informații suplimentare online

[Raportul 5293 din cronica.cimec.ro](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
